

Tục đặt tên của người Mảng

NGUYỄN VĂN THẮNG*

Nậm Ban là một xã khó khăn của huyện Sìn Hồ tỉnh Lai Châu. Là nơi cư trú duy nhất của người Mảng ở nước ta. Với nhiều khó khăn trong phát triển kinh tế xã hội, cộng với những tập tục lạc hậu trong sinh hoạt nên tộc người Mảng và các tộc người anh em khác trong xã đang gặp nhiều khó khăn trong cuộc sống. Tuy vậy, trong đời sống tinh thần của họ luôn là một dòng chảy bất tận mà các phong tục, tập quán chính là những điểm nhấn đáng lưu tâm. Tục đặt tên cho con chính là một điểm nhấn như vậy.

Người Mảng ở Nậm Ban cũng như các tộc người khác thì việc đặt tên cho con là việc làm quan trọng và không thể thiếu. Mỗi tộc người đều có những phong tục riêng cho việc đặt tên con, có tộc người lễ đặt tên là lễ quan trọng và cũng có tộc người thì việc đặt tên chỉ là việc làm đủ để hoàn tất tên gọi cho một con người mà thôi. Với tộc người Mảng ở Nậm Ban thì việc đặt tên cho con mang khá nhiều nét đặc trưng, là lễ quan trọng song không quá phức tạp và tốn kém.

Việc đặt tên cho đứa bé là phải tiến hành vào ban đêm, thường đứa con đầu hàng là do bố vợ đặt tên cho, các con thứ do bố, mẹ chúng đặt tên. Công việc chuẩn bị đặt tên cho đứa bé được tiến hành như sau: Cha mẹ đứa bé phải mổ một con gà,

không quan trọng trống hay mái đem luộc chín, chặt chân gà, đùi gà, đầu gà để riêng, còn lại băm thật nhỏ, hai chén rượu, 3 sợi chỉ đen và 3 sợi chỉ đỏ.

Khi đứa bé được một tháng tuổi thì tiến hành đặt tên cho con. Trong thời gian đó bất kể là người lạ nào bước chân vào nhà thì người đó phải nhận đứa bé ấy làm con nuôi (*Văn hảng*) và bố nuôi (*Oong hảng*), mẹ nuôi (*Má hảng*) và chính họ - người khách lạ mặt ấy phải đặt tên cho đứa bé, họ coi vị khách ấy thật đặc biệt, là ân nhân của gia đình, điều này được thể hiện rõ ràng trong việc mời rượu khi đặt tên cho con họ.

Lúc có vị khách xuất hiện thì cũng là lúc gia chủ phải đi chuẩn bị gà và những thứ cần thiết khác cho buổi đặt tên con được tiến hành. Sau khi chuẩn bị xong người khách ấy được mời ngồi vị trí trang trọng của ngôi nhà, thường là gần bếp chính của gia đình, bố mẹ của đứa bé ngồi gần vị khách, rượu được rót ra vị khách phải mời bố mẹ đứa bé hai chén rượu và uống hết ngay. Mỗi khi được vị khách mời như vậy trước khi uống bố mẹ phải lạy tạ ơn ba lần rồi uống cạn chén rượu ấy. Khi đã uống hết hai chén rượu và bố mẹ đứa bé đã lạy tạ xong. Họ lấy thịt gà đã chuẩn bị gồm đầu gà, chân gà, và hai đùi gà hai tay kính cẩn mời vị khách quý. Trong trường

* Ths. Nguyễn Văn Thắng, Viện Nghiên cứu Văn Hóa

hợp này vị khách phải ăn hết không được bỏ thừa. Một hành động rất tôn trọng khách, tôn trọng người sẽ đặt tên cho con của mình, họ quan niệm rằng vị khách ấy sẽ là người đem lại sự may mắn, hạnh phúc, giàu sang và sức mạnh cho con của họ nên họ lạy tạ người đó rất thành tâm.

Sau khi uống rượu và ăn hết thịt gà, vị khách bắt đầu nghĩ tên để đặt cho đứa con nuôi của mình, đặt tùy theo ý thích của mình, cha mẹ đứa bé không phản đối bao giờ. Sau khi đã chọn được tên thì vị khách ấy nói cho bố mẹ đứa trẻ rồi lấy ba sợi chỉ đen xoắn lại với nhau, ba sợi chỉ đỏ xoắn lại với nhau, rồi cầm hai túm sợi chỉ đỏ và đen đó xoắn lại lẫn nữa rồi buộc vào cổ tay đứa bé. Khi buộc vị khách ấy phải nói *“Con lớn nhanh, khoẻ mạnh chóng lớn như bố nuôi, mẹ nuôi nhé”* buộc dây xong, bố mẹ nuôi nên mừng cho con nuôi của mình ít tiền (Gọi là tiền làm vốn) ít nhiều tùy tâm. Khi nhận tiền từ bố mẹ nuôi thì bố mẹ đẻ đứa bé phải lạy ba lạy để tỏ lòng biết ơn, tiếp đó là mọi người trong gia đình có thể nói chúc mừng đứa con, cháu em của mình được mạnh khoẻ, hạnh phúc.

Người Mảng thường đặt tên con mình theo dòng họ, mỗi họ có cách thức đặt riêng song về phương thức tiến hành và nghi thức là rất giống nhau, thông thường họ đặt tên con theo cách sau:

Họ + Tên đệm + Tên chính. Với con trai tên đệm thường là “A” con gái là “Me” “Thà” “Chứa”. Tuy nhiên, cũng có những dòng họ có cách đặt khác tuy không nhiều song nó cũng là một cách biến đổi trong việc đặt tên họ cho con cái.

Họ Lò (Vản Nơ) khi đặt tên nếu là con trai thì đặt như sau:

Tên đệm + Tên gọi + Họ.

VD: Đặt tên là Muôn = A Muôn Vản Nơ - Lò Văn Muôn.

Nếu là con gái thì đặt từ “Thà” trước và công thức như sau:

Thà + Họ + Tên gọi.

VD: Thà Văn Hơ Muôn - Lò Thị Muôn.

Họ Chìn (Từ Giuảng) họ đặt tên bình thường không có nhiều thay đổi.

Họ + Tên đệm + Tên Gọi

VD: Đặt tên là Hiên

Con trai: Từ Giuảng A Hiên - Chìn A Hiên.

Con gái: Từ Giuảng Hiên - Chìn Thị Hiên.

Họ Anh (Họ Văn Nệnh) con trai thì dùng một từ họ còn con gái thì giữ nguyên.

Họ + Tên đệm + Tên Gọi

VD: Đặt tên là Thắng

Con trai: Nệnh A Thắng - Anh A Thắng.

Con gái: Văn Nệnh Thắng - Anh Nệnh Thắng.

Họ Pàn (Tơ ố) con trai thì đặt tên bình thường, con gái thì có từ “Chứa” ở giữa.

Họ + Tên đệm + Tên Gọi

VD: Đặt tên là Minh

Con trai: Tơ ố A Minh - Pàn A Minh.

Con gái: Tơ ố Chứa Minh - Pàn Thị Minh.

Ngoài ra một số họ khác như họ Lý, họ Tào, họ Lùng... thì việc đặt tên được tuân theo trật tự khá rõ ràng theo công thức là:

Họ + Tên đệm + Tên gọi.

Như vậy việc đặt tên cho con của người Mảng nơi đây còn mang khá nhiều điểm tự nhiên, họ tin vào những việc xảy ra bất ngờ như vị khách bất ngờ nào đó tới chơi và bỗng nhiên trở thành vị ân nhân của gia đình, được kính trọng và biết ơn sâu sắc của cha mẹ đứa bé. Có thể thấy rằng, họ không làm linh đình, tiệc thâu đêm song với thái độ thành kính và biết ơn của cha mẹ đứa bé thì rõ ràng lễ đặt tên cho con của họ là khá quan trọng, nó mang nhiều yếu tố tâm linh hơn là yếu tố vật chất mà ta nhìn thấy./.